PROVOCĂRILE ANGAJĂRII ASISTATE PE PIAȚA LIBERĂ A MUNCII PENTRU PERSOANELE CU DIZABILITĂȚI

THE TITLE OF THE PAPER: THE CHALLENGES OF ASSISTED EMPLOYMENT IN THE FREE LABOR MARKET FOR PEOPLE WITH DISABILITIES

CZU: 316.344.6:331.5 **https://doi.org/10.59295/spd2024s.97**

Natalia POPOV,
ORCID: 0009-0008-2257-6971
e-mail: natalia.popov@motivation-md.org
Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Rezumat. *Îmbunătățirea calității vieții persoanelor cu dizabilități implică adoptarea măsurilor necesare pentru a asigura că persoanele cu dizabilități au acces la resurse și servicii care să le permită să trăiască o viață cât mai independentă și să se bucure de o calitate a vieții înaltă. Include facilitarea accesului la îngrijire medicală adecvată, suport emoțional și psihologic, adaptarea mediului de locuit și de muncă la nevoile lor specifice, precum și asigurarea accesului la recreere și cultură.*

Totuși, în contextul situației economice precare și a realităților social-politice prezente din Republica Moldova, angajarea persoanelor cu dizabilități rămîne a fi problemă socială, o provocare cu multe obstacole și impedimente. Majoritatea barierelor țin de atât de pregătirea slabă a persoanelor cu dizabilități pentru angajare, lipsă de motivare, cât și de reticența angajatorilor de a oferi șanse egale de angajare pentru toți, inclusiv și pentru persoanele cu dizabilități.

Cuvintei-cheie: *calitatea vieții, dreptul la muncă, modelul angajării asistate, acomodarea rezonabilă, accesibilitate.*

Summary. *Improving the quality of life of people with disabilities involves taking the necessary steps to ensure that people with disabilities have access to resources and services that enable them to live as independent a life as possible and enjoy a high quality of life. It includes facilitating access to appropriate health care, emotional and psychological support, adapting the living and working environment to their specific needs, as well as ensuring access to recreation and culture.*

However, in the context of the precarious economic situation and the current socio-political realities in the Republic of Moldova, the employment of people with disabilities remains a social problem, a challenge with many obstacles and impediments. Most of the barriers relate to both the poor preparation of people with disabilities for employment, lack of motivation, and the reluctance of employers to provide equal employment opportunities for all, including people with disabilities.

Keywords: *quality of life, right to work, supported employment model, reasonable accommodation, accessibility.*

INTRODUCERE

Persoanele cu dizabilități trebuie să aibă dreptul deplin la muncă în condiții egale cu ceilalți membri ai societății. Acest aspect presupune eliminarea discriminării în procesul de recrutare și angajare, adaptarea locurilor de muncă și oferirea de sprijin pentru integrarea și menținerea în muncă. Aceste aspecte nu sunt doar componente separate ale asistenței sociale pentru persoanele cu dizabilități, ci se interconectează pentru a crea un mediu în care aceștia să poată trăi în mod autonom, să se dezvolte și să contribuie activ la societatea în care trăiesc. Implementarea unor politici eficiente și sustenabile în aceste domenii este esențială pentru promovarea unei societăți incluzive și echitabile. Organizațiile obștești și alți activiști civici în contextul activității din domeniul apărării drepturilor omului, se conduc după o viziune valoroasă și anume că: „Nu există persoane cu dizabilități. Există societăți care creează bariere și dificultăți pentru persoane cu diferite necesități. Dizabilitatea se conține în însăși societatea, ci nu în condiția fizică a fiecărui individ” (Simon Brisenden, 1986).

Împuternicirea persoanelor cu dizabilități prin abilitarea economică este un proces complex și uneori are un parcurs destul de anevoios, în condițiile unei economii foarte precare. Împuternicirea persoanelor cu dizabilități prin abilitarea economică se referă la procesul de încurajare și sprijinire a acestor persoane pentru a-și dezvolta abilitățile și competențele necesare pentru a deveni independente economic și a participa activ în viața economică și socială a comunității. Acest concept implică mai multe elemente cheie, printre care unele ar fi următoarele: furnizarea de programe și resurse pentru a ajuta persoanele cu dizabilități să își dezvolte abilitățile profesionale, tehnice și sociale, eliminarea barierelor care împiedică persoanele cu dizabilități să acceseze locuri de muncă adecvate și să obțină angajamente pe termen lung în diverse sectoare economice, prin încurajarea persoanelor să devină autonomi din punct de vedere financiar prin susținerea lor în obținerea veniturilor din muncă sau din afaceri proprii. În esență, împuternicirea persoanelor cu dizabilități prin abilitarea economică vizează crearea unui mediu inclusiv și favorabil în care acești indivizi să poată atinge potențialul maxim, să contribuie activ la societate și să se bucure de o viață independentă și satisfăcătoare.

Actualitatea temei abordate în articol se confirmă cu datele statistice oferite de Biroul Național de Statistică. La 1 ianuarie 2023, conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul persoanelor recunoscute cu dizabilităţi în Republica Moldova a constituit 162,3 mii persoane, inclusiv 10,9 mii copii cu vârsta de 0-17 ani. Persoanele cu dizabilităţi au reprezentat 6,5% din populaţia totală a ţării cu reşedinţă obişnuită. Majoritatea persoanelor recunoscute cu dizabilități aveau vârsta de 30-45 ani. Din total persoane cu dizabilități, circa 61,5 mii persoane (37,9%) aveau vârsta de 30-45 ani, 52,6 mii persoane (32,4%) – vârsta de 55-64 ani, 27,6 mii persoane (17,0%) aveau 65 și peste ani, 11, 4 mii persoane (7,0%) - 16-29 ani și 9,2 mii persoane (5,7%) cu vârsta de 0-15 ani. Bărbații predomină în rândul persoanelor recunoscute cu dizabilități. La 1 ianuarie 2023, în structura persoanelor cu dizabilităţi ponderea bărbaților a constituit 52,8%. Ponderea bărbaților cu dizabilități în numărul total al populației bărbaților

a fost mai mare cu 1,4 p.p, față de ponderea femeilor cu dizabilități în numărul total al populației de femei. Ponderea persoanelor cu dizabilitate primară a fost mai mare în mediul rural și a constituit 62,8% în anul 2022. Majoritatea persoanelor recunoscute cu dizabilitate pentru prima dată au dizabilitate medie. În funcție de gradul de dizabilitate, persoanele cu dizabilitate severă au constituit 20,2%, din total persoane cu dizabilitate primară, persoanele cu dizabilitate accentuată – 40,1% şi persoanele cu dizabilitate medie – 39,7%. Totodată, femeile în structura persoanelor cu grad sever de dizabilitate au constituit 40,0%, din persoanele cu dizabilitate accentuată – 36,9% și 47,2% din total persoane cu dizabilitate medie [8].

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În contextul celor expuse mai sus, și necesitatea angajării în câmpul muncii a unui număr mare de persoane cu dizabilități, Angajarea Asistată reprezintă o metodă de lucru cu persoane cu dizabilități și alte grupuri dezavantajate în vederea asigurării accesului și menținerii angajării remunerate pe piața liberă a muncii. Această metodă de lucru reprezintă o politică proactivă, armonizată cu prevederile Convenției Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Persoanelor cu Dizabilități [2]. În cele ce urmează vor fi prezentate diferențele dintre această metodologie și alte mecanisme de sprijin, utilizate actualmente în Europa și va fi formulată poziția Uniunii Europene pentru Angajare Asistată [3], cu privire la valorile, standardele și procesul Angajării Asistate.

O idee valoroasă ce merită să fie reținută este următoarea: Angajarea de succes este atunci când reușim potrivirea corectă: angajatorul potrivit și angajatul potrivit. În Europa noțiunea de ”Angajare Asistată” este definită ca: „Acordarea asistenței persoanelor cu dizabilități și altor grupuri dezavantajate, în vederea asigurării și păstrării unui loc de muncă remunerat pe piața liberă a muncii” [10].

În continuare, Republica Moldova a susținut prin eforturi concrete ajustarea cadrului legal național în conformitate cu principiile și dezvoltarea comunității europene. La data de 7 februarie 2021 au intrat în vigoare modificările la Legea nr.105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj [7], prin care a fost introdus conceptul de „angajare asistată” pentru persoanele cu dizabilități pentru a spori o mai bună incluziune a acestor persoane în câmpul muncii. Pentru a facilita implementarea eficientă a mai multor măsuri ce țin de îmbunătățirea calității serviciilor în domeniul ocupării forței de muncă și domeniul migrației de muncă, Guvernul a aprobat Hotărârea Guvernului nr.1276/2018 pentru aprobarea procedurilor privind accesul la măsurile de ocupare a forței de muncă [5], act care permite prestatorilor de servicii sociale din domeniul privat și asociativ să ofere servicii de angajare asistată pentru persoanele cu dizabilități. Serviciul social „angajarea asistată” va permite sporirea șanselor de ocupare, de promovare a unei ocupări sustenabile și de integrare durabilă pe piața muncii a persoanelor cu dizabilități și, respectiv, va contribui la îmbunătățirea calității vieții și independenței persoanelor cu dizabilități, sprijinirea acestora în dezvoltarea relațiilor sociale în comunitate [9]. Ulterior, în data de 26 mai 2021, Guvernul Republicii Moldova a

venit cu modificări esențiale la Hotărârea nr. 1276 din 26 decembrie 2018 pentru aprobarea procedurilor privind accesul la măsurile de ocupare a forței de muncă [6]. Una din acestea ține de aprobarea Procedurii de angajare asistată a persoanelor cu dizabilități și a Standardelor minime de calitate pentru prestatorii de servicii sociale de angajare asistată pentru persoanele cu dizabilități.

Angajarea asistată a persoanelor cu dizabilități include servicii de identificare, obținere și menținere a unui loc de muncă remunerat, având ca scop final integrarea durabilă pe piața muncii a persoanei cu dizabilități. Angajarea asistată reprezintă o politică proactivă privind integrarea pe piața muncii a persoanelor cu dizabilități, ce se bazează pe necesitățile persoanei cu dizabilități care necesită suport suplimentar pe piața liberă a muncii, precum și pe aspirațiile de muncă a acestora. O componentă a angajării asistate, în afară de pregătirea beneficiarului, de asemenea, este oferirea angajatorilor asistenței gratuite, suportului şi consultanței privind necesitățile specifice ale beneficiarului, sensibilizare și îndrumare a acestuia în procesul de integrare a beneficiarului la locul de muncă. În procesul de angajare asistată sunt implicați următorii actori: Principiile angajării asistate a persoanelor cu dizabilități sunt: Individualizare, Respect, Auto-determinare, Abordarea multidisciplinară, Alegerea informată, Confidențialitate, Flexibilitate, Accesibilitate [4].

Obiectivele angajării asistate a persoanelor cu dizabilități sunt următoarele: a) asigurarea încadrării în muncă a persoanelor cu dizabilități, conform nevoilor, aptitudinilor și abilităților acestora, în condiții de lucru sigure și egale; b) oferirea de oportunități egale și respectarea dreptului la muncă a persoanelor cu dizabilități; c) creșterea ratei de ocupare a persoanelor cu dizabilități; d) îmbunătățirea calității vieții şi independenței persoanelor cu dizabilități; e) integrarea în societate a persoanelor cu dizabilități.

IMPLEMENTAREA PROGRAMULUI ANGAJARE ASISTATĂ PENTRU PERSOANELE CU DIZABILITĂȚI

Ca urmare a implementării programului de angajare asistată a persoanelor cu dizabilități echipa Asociației MOTIVAȚIE [1] a ajuns la concluzia că acest program are o aplicabilitate înaltă pentru contextul național local, și este de un real ajutor pentru îmbunătățirea calității vieții persoanelor cu dizabilități prin oportunitățile de angajare în câmpul muncii, un drept fundamental al fiecărei persoane. Compararea numărului de persoane care au fost acceptate în programul angajare asistată a persoanelor cu dizabilități și a persoanelor care au fost încadrate la muncă de asemenea scoate în evidență rezultatele acestui program. Deci, faptul că majoritatea persoanelor incluse în program, eligibili conform condițiilor, au primit suportul necesar, individualizat pentru a se angaja în câmpul muncii și în final, au fost angajați ne demonstrează succesul programului de angajare asistată a persoanelor cu dizabilități și a altor persoane aflate în situații de vulnerabilitate sporită.

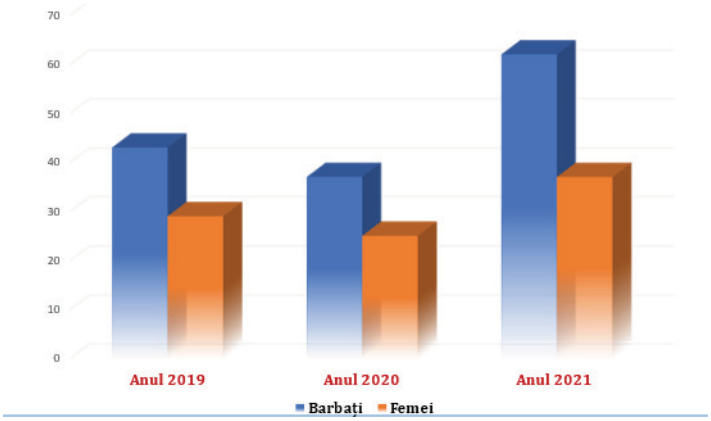

Fig.1. Persoane acceptate în program 2019-2021

În figura 2 se compară numărul de persoane care au fost acceptate în programul angajare asistată a persoanelor cu dizabilități și persoanele care au fost încadrate în câmpul muncii.

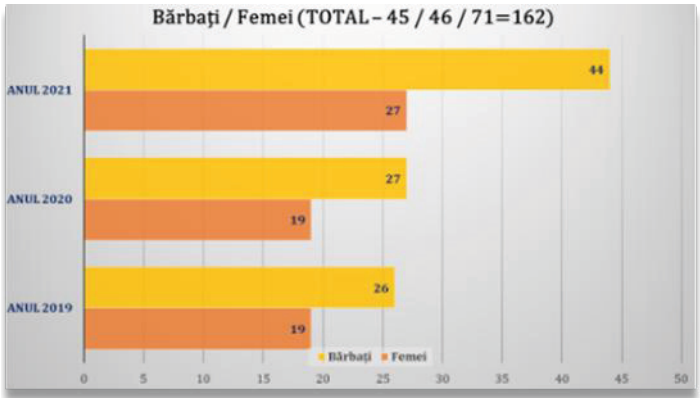

Fig.2. Persoane angajate 2019-2021

Faptul de a fi angajat în câmpul muncii oferă persoanelor adulte un sentiment de împlinire și realizare personală și profesională, aspect deosebit de important pentru un respect de sine și demnitate umană rezonabilă.

Conform Raportului Asociației MOTIVAȚIE, observăm că au fost angajate în perioada 2013-2021 un număr de 291 de persoane, dintre care 124 sunt femei și 167 sunt bărbați. Faptul că tipurile de munci profesate de persoanele cu dizabilități sunt diverse, atât munci calificate, ce pretind o anumită instruire specializată, cât și muncile necalificate sunt un indiciu că piața muncii în Republica Moldova oferă oportunități de angajare, vezi figura 3:

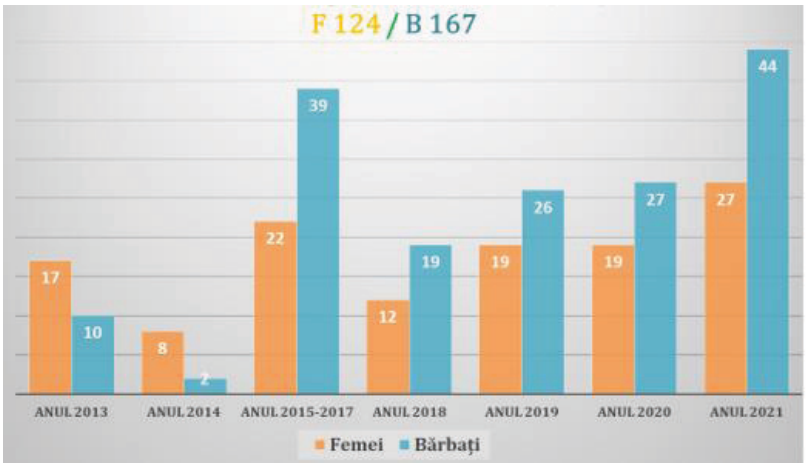

Fig. 3. Persoane angajate 2013-2021

Deci, Angajarea asistată pentru persoanele cu dizabilități ca metodă proactivă, de incluziune socială continuă să se confrunte cu mai multe provocări pe piața liberă a muncii, printre care se numără: discriminarea și stereotipurile, lipsa locurilor de muncă accesibile, la fel nevoia de adaptare a locului de muncă, ori lipsa de pregătire și suport adecvat atât pentru persoanele cu dizabilități cât și pentru angajatori. Abordarea acestor provocări necesită un angajament puternic din partea tuturor actorilor implicați pentru a crea un mediu de muncă mai incluziv și pentru a sprijini persoanele cu dizabilități în integrarea și menținerea lor pe piața muncii.

CONCLUZII

În concluzie, promovarea programului de angajare asistată pentru persoanele cu dizabilități este crucială pentru a spori conștientizarea și accesibilitatea acestui tip de sprijin, prin sesiuni de informare și educație pentru potențialii beneficiari ai programului, dar și pentru angajatori și comunitatea în general, explicând beneficiile angajării asistate pentru persoanele cu dizabilități și clarificați întrebările și preocupările comune. Se depun eforturi în continuare, pentru instituirea parteneriatelor și colaborărilor cu agenții guvernamentali, organizații non-guvernamentale și alte entități relevante pentru a crea o rețea solidă de sprijin pentru programul de angajare asistată, prin centre de resurse pentru persoanele cu dizabilități, agenții de plasare în muncă și universități.

Promovarea activă a programului de angajare asistată este esențială nu doar pentru a atrage beneficiari și angajatori, dar și pentru a construi un mediu de lucru mai inclusiv și pentru a spori participarea persoanelor cu dizabilități pe piața muncii.

REFERINȚE

1. Asociația „MOTIVAȚIE” din Moldova În: https://www.motivatie.md/index.php?l=ro.
2. Convenția nr. 320 din 30-03-2007privind drepturile persoanelor cu dizabilităţi. In: Tratate Internationale nr. 50 din 30-12-2016.
3. European Union of Supported Employment. În:https://www.edf-feph.org/our-members/european-union-of-supported-employment/.
4. Ghid practic privind angajarea asistată. (ediție revizuită în 2019). Chișinău, 2019.
5. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova Nr. 1276 din 26-12-2018 pentru aprobarea procedurilor privind accesul la măsurile de ocupare a forței de muncă. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 38-47 din 08-02-2019.
6. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova Nr.78 din 26.06.21 cu privire la modificarea HG nr.1276 din 26.12.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 147-151 din 18-06-2021.
7. Legea Republicii Moldova Nr. 105 din 14-06-2018 cu privire la promovarea ocupării forţei de muncă și asigurarea de șomaj. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 295-308 din 10-08-2018.
8. Persoanele cu dizabilități în Republica Moldova. În:https://statistica.gov.md/ro/persoanele-cu-dizabilitati-in-republica-moldova-in-anul-2022-9460_60822.html.
9. Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova. În:https://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=ASxFqOB3XnM%3D&tabid=202&language=ro-RO.
10. Uniunea Europeană pentru Angajare Asistată Set de metode și instrumente. În:https://incluziune.md/wp- content/uploads/2020/02/uniuneaeuropeanapentruangajareasistata.pdf.